

جهان مردانه

(تأثیر اجتماعی روانی آن بر زنان)

www.ketab.ir

تألیف

دکتر نگار خزان

مدرس دانشگاه

سر شناسه:

عنوان و نام پدید آور :

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شایک:

وضعیت فهرست نویسی:

یادداشت:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

رده بندی کنگره:

رده بندی دیوپی:

شماره کتابشناسی ملی:

انتشارات یک اندیشه امور جاری

نام کتاب: جهان مردانه

تألیف: دکتر نگار خزان

طراح جلد: غزل خزان

تیراژ : ۵۰۰ نسخه

توبت حاب: اول ۱۳۹۶

حجاب و صحافہ: دی تاب

بها: ۲۰۰/۰۰۰ ریال

نشانی: تهران - خیابان آزادی - خیابان بهبودی - بالاتر از نصرت - کوچه امیر -

یلاک ۱۸ - طبقه دوم

تلفون: ۰۹۱۹۶۰۸۰۰۲۰ - ۷۷۰۸۷۱۰۵

شماره: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۷۱-۶-۱

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۱
فصل اول : کلیات	۵
مقدمه.....	۵
پیشینه مطالعات.....	۱۱
در ایران.....	۱۱
در جهان.....	۱۷
فصل دوم : مردسالاری، مفهوم و نظریه‌ها	۳۷
مقدمه.....	۳۷
تعریف و مفهوم.....	۳۷
نظریه‌های مردسالاری.....	۴۲
نظریه آندره میشل.....	۴۲
نظریه ویل دورانت.....	۴۴
مردسالاری در روانکاوی فروید.....	۴۵
مردسالاری در نظریه‌های مکتب فونکسیونالیسم.....	۴۷
مردسالاری در نظریه‌های مکتب فمینیستی.....	۴۹
مردسالاری جدید و نظریه هشام شرابی.....	۵۵
مرد سالاری و نظریه آبدا سلطانا.....	۵۹
فصل سوم: زن در دیدگاه‌های علوم اجتماعی و رفتاری	۶۳
مقدمه.....	۶۳
دیدگاه‌های زن در توسعه.....	۶۳

جهان مردانه (تأثیر اجتماعی روانی آن بر زنان)

۶۳	نظریه لیبرالی
۶۴	نظریه نئوکلاسیک
۶۵	نظریه برابری و عدالت
۶۶	نظریه فقرزدایی
۶۷	نظریه‌های سنتی در باب زنان
۶۸	فونکسیونالیسم پارسونز
۶۹	دیدگاه روانکوی فروید
۷۲	نظریه‌های فمینیستی
۷۲	درآمدی بر نظریه‌های فمینیستی
۷۶	نظریه تفاوت
۷۷	نظریه نابرابری جنسیتی
۷۸	فمینیسم لیبرال
۷۸	فمینیسم رادیکال - مارکسیست
۷۹	نظریه فروید
۸۱	نظریه ستم دیدگی
۸۳	فصل چهارم: بیگانگی، پدیده‌ای ناشی از سلطه و سحمیل
۸۳	مقدمه
۸۳	کارل مارکس
۸۵	فرایند از خود بیگانگی مارکس
۸۸	ماکس وبر
۹۰	امیل دورکیم
۹۳	جرج زیمل
۹۴	کارل مانهایم
۹۵	سی رایت میلز
۹۶	تالکوت پارسونز
۹۷	جورج لوکاک

۹۹	هربرت مارکوز.....
۱۰۳	یورگن هابرماس.....
۱۰۴	رابرت مرتن.....
۱۰۷	اریش فروم.....
۱۰۹	ملوین سیمن.....
۱۱۱	ادگار فردینبرگ.....
۱۱۳	فصل پنجم: احساس محرومیت نسبی، پدیده‌ای ناشی از مقایسه اجتماعی.....
۱۱۳	مقدمه.....
۱۱۴	مبانی نظری محرومیت نسبی.....
۱۱۴	مقایسه‌های درونی، گروهی.....
۱۱۵	مقایسه‌های بیرونی، گروهی.....
۱۱۵	تمایز میان محرومیت نسبی فردی و گروهی.....
۱۱۶	تمایز میان محرومیت نسبی و مطلق.....
۱۱۷	تمایز میان ادراک و احساس محرومیت نسبی.....
۱۲۱	فصل ششم: احساس طرد و حاشیه نشینی، پدیده‌ای ناشی از سلطه و نابرابری.....
۱۲۱	مقدمه.....
۱۲۲	تاریخچه - ریشه‌های مفهوم طرد اجتماعی.....
۱۲۴	تعریف طرد اجتماعی.....
۱۲۹	ویژگی‌های طرد و مقایسه آن با فقر و محرومیت.....
۱۳۷	ابعاد طرد اجتماعی.....
۱۳۷	طرد اجتماعی به عنوان پدیده‌ای چند بعدی.....
۱۳۹	طرد اجتماعی به عنوان پدیده‌ای چند رابطه‌ای.....
۱۴۰	طرد اجتماعی به عنوان فرایندی پویا.....
۱۴۱	طرد اجتماعی به عنوان پدیده‌ای نسبی.....
۱۴۳	جنبه عاملیت در طرد اجتماعی.....

جهان مردانه (تأثیر اجتماعی روانی آن بر زنان)

۱۴۷	درجات مختلف طرد اجتماعی
۱۴۷	رویکردهای متفاوت در باب طرد اجتماعی
۱۴۸	رویکرد فرانسوی
۱۴۸	رویکرد آنگلوساکسون
۱۴۸	رویکرد انحصاری
۱۴۹	تئوری‌های مرتبط با طرد اجتماعی
۱۵۰	دیدگاه ماکس وبر
۱۵۴	دیدگاه کارل مارکس
۱۵۵	دیدگاه امیل دورکیم
۱۶۳	فرانک پارکین
۱۶۳	دیدگاه اروینگ گافمنر
۱۶۷	دیدگاه ارجان دهان
۱۶۸	دیدگاه میشل فوکو
۱۷۸	دیدگاه آنتونی گیدنز
۱۸۲	دیدگاه آمارتیاسن
۱۸۵	فصل هفتم: دیدگاه‌های مرتبط با ستمگری و خشونت علیه زنان
۱۸۵	نظریه منابع
۱۸۷	نظریه یادگیری اجتماعی
۱۹۱	فصل هشتم: مروری بر یافته‌های دو مطالعه موردی در ایران
۱۹۱	مقدمه
	مطالعه رابطه مردسالاری، احساس بیگانگی از خود و از زندگی زن‌شویی - مورد مطالعه شهر
۱۹۱	اصفهان
۲۲۹	مطالعه رابطه مردسالاری و احساس طرد و محرومیت نسبی - مورد مطالعه شهر اصفهان

فصل نهم : مداخلات اجتماعی براساس نتایج و یافته‌های تحقیق در ایران.....	۲۵۵
مقدمه.....	۲۵۵
توصیه‌های راهبردی و کاربردی.....	۲۵۷
۱ - تاکید بر لزوم پیوستگی مشارکت سیاسی و مشارکت اقتصادی زنان.....	۲۵۷
۲ - تاکید بر لزوم فقرزدایی، کاهش وابستگی اقتصادی و افزایش استقلال مالی زنان.....	۲۶۳
۳ - ایجاد پیوستگی میان نهادهای رسمی مرتبط با امور زنان و NGOهای فعال زنان.....	۲۶۸
۴ - اهتمام به تحقیق و مطالعات علمی.....	۲۶۹
۵ - طرح برنامه‌سازی زنان و آموزش مهارت‌های زندگی.....	۲۷۱
طرح سلی کارآمدسازی احزاب و نهادهای سیاسی زنان.....	۲۷۶
طرح ملی ارتقاء شاخص ملی سیاسی زنان.....	۲۷۶
منابع و مأخذ.....	۲۷۷
- منابع فارسی.....	۲۷۷
- منابع لاتین.....	۲۸۰
واژه نامه - انگلیسی - فارسی.....	۲۸۵

پیشگفتار

علیرغم اینکه زنان در هر جامعه‌ای نیمی از جمعیت آن جامعه را تشکیل می‌دهند، مع الوصف بسیاری از تحقیقات در چند دهه گذشته (سگال^۱ و هنسن^۲ ۲۰۱۳؛ لنگرمن و والاس^۳ ۱۹۸۵؛ برنارد^۴ ۱۹۹۱؛ استیر^۵ ۱۹۹۶؛ پیر^۶ ۲۰۱۰؛ فولر^۷ و شتون برگر^۸ ۲۰۱۳ و ...) نشان داده‌اند که جدا از سطح توسعه‌یافتگی جوامع، زنان هم به‌عنوان یک گروه اقلیت^۹ و هم به‌مثابه یک طبقه فرودست^{۱۰}، وابسته^{۱۱} و آسیب‌پذیر^{۱۲} مطرح‌اند.

بخشی از مطالعات (فوش ۲۰۱۰، استیر ۱۹۹۶، والد فوگل ۲۰۰۱، ماسیونیس ۲۰۱۳ و ...) به طور اخص بر موقعیت اقتصادی، قدرت تصمیم‌گیری و منزلت و موقعیت اجتماعی^{۱۳} زنان در جوامع و پایگاه فرودست آنان نسبت به مردان متمرکز بوده و علت آن را استقلال، برتری و سیادت اقتصادی مردان نسبت به زنان دانسته‌اند. به‌زعم آنان تفوق و برتری اقتصادی و مالی مردان بر زنان نه تنها منجر به تقویت موقعیت فرودست زنان نسبت به مردان گردیده است، بلکه با ابدی کردن این موقعیت در آنان، درمادگی آویخته شده، احساسات بیگانگی از خود و از مناسبات زناشویی، احساس محرومیت نسبی، احساس^{۱۴} در حاسیه‌نشینی و احساس فرودستی را در زنان تقویت کرده است.

علیرغم توجه پژوهشگران مسائل خانواده و جامعه‌شناسان و آسیب‌شناسان اجتماعی به مسایل زنان در ایران طی چند دهه گذشته، به نظر می‌رسد که برخی از موضوعات و مسایل اجتماعی خاص زنان نظیر پدیده مردسالاری^{۱۵} و سلطه مردانه بر زنان^{۱۶} و آثار آن در شکل

-
1. Segal
 2. Hansen
 3. Wallace
 4. Bernard
 5. Stier
 6. Pear
 7. Fuller
 8. Schoenberger
 9. Minority
 10. Subordinate
 11. Dependent
 12. Vulnerable
 13. Status
 14. Patriarchy
 15. Men Domination on women

فروردستی زنان^۱، بیگانگی زنان از خود^۲ و از روابط زناشویی^۳، حاشیه‌نشینی زنان^۴، احساس محرومیت نسبی^۵، احساس طرد و حذف^۶ و احساس درماندگی و ناکامی^۷ کم‌تر مورد توجه و تدقیق پژوهشگران اجتماعی قرار گرفته و کم و بیش مغفول مانده است.

غلبه تفاسیر خاص از موضوعات و مقولاتی نظیر نقش‌های زناشویی، آموزش و اشتغال، همسرگزینی، فرزندخواهی، ازدواج، طلاق و مانند آن را می‌توان زمینه ساز توجه کمتر پژوهشگران و صاحب نظران علوم اجتماعی به موضوع سلطه مردانه و تجربه زیستی زنان از آن و پیامدها، حاصله در شکل احساس بیگانگی از خود و روابط زناشویی، احساس طرد، احساس محرومیت نسبی و مانند آن دانست.

در ایران از علی‌انم افزایش مطالعات مربوط به زنان خصوصاً در خصوص فرصت‌های آموزشی، اشتغال رفاهی، شغلی، خشونت علیه زنان، طلاق و جدایی، هم بودی^۸ تغییر ارزش‌ها حول محور جمعیت. مانند آن، تحقیقی که به طور اخص متمرکز بر موضوع تجربه زیسته زنان از سلطه مردانه و پیامدها، آن در شکل احساس از خود بیگانگی و بیگانگی از مناسبات زناشویی، احساس طرد، احساس محرومیت نسبی و مانند آن باشد صورت نگرفته است. جستجوی رایانه‌ای و کتابخانه‌ای مدیج بالنسب مرتبط با موضوع سلطه مردانه، وضعیت فروردست زنان نسبت به مردان در ساختار اجتماعی، به کنونی نشان دهنده مطالعات محدودی در این زمینه است.

اثر حاضر حاصل اهتمام محقق و مولف در تنظیم، نسبی و تبیین مبانی نظری و تجربی مربوط به مردسالاری و تبعات و آثار اجتماعی و روانی آن در زنان است. مزید بر تدقیقات، تفحصات و بررسی‌های نظری و اسنادی مربوط به موضوع، مولف کوشیده است تا بر اساس دو پژوهش تجربی و میدانی، برخی از قضایا و فرضیات مرتبط با مناسبات میان مردسالاری و احساس بیگانگی زنان از خود و از زندگی زناشویی، احساس محرومیت نسبی، احساس طرد و

-
1. Women's Subordination
 2. Women's Self-Alienation
 3. Alienation from Marriage Relationships
 4. Women's Marginality
 5. Relative Deprivation
 6. Exclusion
 7. Frustration
 8. Cohabitation

حاشیه‌نشینی، عدم استقلال مالی و وابستگی و احساس فرودستی را با استعانت از داده‌های تجربی مورد آزمون قرار دهد.

اثر حاضر در نه فصل تنظیم و تدوین شده است:

در فصل اول (کلیات)، پس از مقدمه‌ای، پیشینه مطالعات مربوط به موضوع در ایران و جهان واکاوی و بررسی می‌گردد.

فصل دوم، ناظر بر مفهوم مردسالاری و نظریه مربوط به آن است. بعد از مقدمه‌ای تعاریف مربوط به مردسالاری ارائه می‌شود و سپس مبانی نظری و تئوری‌های مربوط به مردسالاری در ادبیات علوم اجتماعی و علوم رفتاری و با تأکید بر دیدگاه‌های آندره میشل، ویل دورانت، فروید، فونکسیونالیسم، فمینیسم، هشام شرابی و آیدا سلطانا مرور و بررسی می‌شوند.

فصل سوم، زن، دیدگاه‌های علوم اجتماعی و رفتاری را تبیین و بررسی می‌کند. در این فصل، دیدگاه‌های زن، شامل بر نظریه لیبرالی، نظریه نئوکلاسیک، نظریه برابری و عدالت و نظریه فقرزدایی بررسی می‌گردد. متعاقباً، نظریه‌های سنتی در باب زنان با تأکید بر فونکسیونالیسم پارسونز و روان‌کاری فرید تشریح می‌شوند. در ادامه نظریه‌های فمینیستی ناظر بر نظریه تفاوت، نظریه نابرابری جنسیت، فمینیسم لیبرال، فمینیسم رادیکال - مارکسیست، نظریه فروید و نظریه ستم‌دیدی تحلیل و بررسی می‌گردد.

فصل چهارم تحت عنوان "بیگانگی پدیده‌ای ناشی از سلطه و تحمیل" زنان را به مثابه گروهی اجتماعی تحت سلطه به تصویر می‌کشد و با استناد از نظریه‌های بیگانگی مارکس، وبر، دورکهایم، زیمل، مانهایم، میلز، پارسونز، لوکاج، مارکوز، آیدلسون، مرتن، فروم، سیمن و فردینبرگ می‌کوشد پدیده بیگانگی را بر حسب موضوع، علل، اشکال و آثار آن توضیح دهد.

در فصل پنجم، احساس محرومیت نسبی به عنوان پدیده‌ای ناشی از تحمیل اجتماعی تحلیل و بررسی می‌شود. در این فصل مبانی نظری محرومیت نسبی با تأکیدی بر مقایسه‌های درون‌گروهی، برون‌گروهی، تمایز میان محرومیت نسبی فردی و گروهی و تمایز میان ادراک و محرومیت نسبی تحلیل و بررسی می‌شود.

فصل ششم، تحت عنوان «احساس طرد و حاشیه‌نشینی» طرد را به عنوان پدیده‌ای ناشی از سلطه و نابرابری بررسی می‌کند. در این فصل پس از بررسی تاریخیچه و ریشه‌های مفهوم طرد اجتماعی، تعاریف مربوط به طرد، مقایسه طرد با فقر و محرومیت، ابعاد طرد در صور چند بعدی، رابطه‌ای،

پویا و نسبی بررسی و مورد تدقیق قرار می‌گیرد. متعاقباً جنبه عاملیت طرد، درجات مختلف طرد و رویکردهای متفاوت در باب طرد و نظریه‌های مربوط به طرد مشتمل بر نظریه وبر، مارکس، دورکیم، پارکین، گافمن، دهان، فوکو، گیدنز و آمارتیاسن مورد واکاوی و بررسی قرار می‌گیرند.

در فصل هفتم، دیدگاه‌های مرتبط با ستمگری و خشونت علیه زنان تحلیل و بررسی می‌شوند. در این راستا، نظریه منابع و نظریه یادگیری به عنوان دو نظریه مطرح در باب موضوع ستمگری و خشونت تشریح و تبیین می‌شوند.

فصل هشتم، یافته‌های دو پژوهش موردی در باب مردسالاری و آثار روانی و اجتماعی آن را در زنان بررسی و عرضه می‌نماید.

در مطالعه اول، رابطه مردسالاری و احساس بیگانگی زنان از خود و از زندگی زنانشویی در شهر اصفهان مورد آزمون قرار می‌گیرد.

در مطالعه دوم رابطه مردسالاری در خانواده و احساس طرد اجتماعی و حاشیه‌نشینی زنان در شهر اصفهان سنجیده می‌شود.

در فصل نهم، توصیه‌های راهبردی برای کارکردی جهت مداخلات اجتماعی در خصوص مسئله مردسالاری و تبعات آن و با هدف بهبود شرایط و وضعیت زنان ارائه می‌گردد.

امیدوار است انتشار این اثر ضمن ارتقاء سطح دانش و بینش علاقمندان و پژوهشگران مسایل زنان زمینه را جهت توسعه مطالعات و تحقیقات علمی با اهداف مداخلات دانش بنیان و علم محور و به منظور بهبود و توسعه وضعیت و شرایط زنان و تثبیت پایه‌های عدالت اجتماعی فراهم سازد.

نخار خزان

تهران، زمستان ۱۳۹۵